

on-line > www.vulkani.rs
mail to > office@vulkani.rs

Naziv originala:
Jean Plaidy
MADAME SERPENT

Copyright © Jean Plaidy, 1951
Translation Copyright © 2013 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-00269-0

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

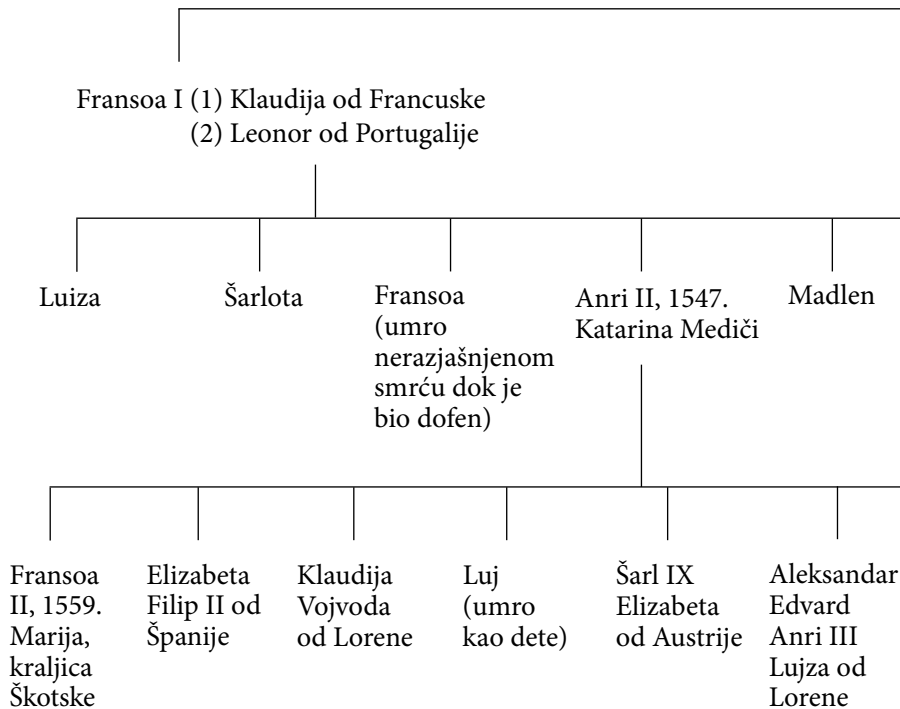
Džin Plejdi

PRINČEVA NEVESTA

Prevela Jasmina Đorđević

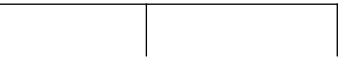
Beograd, 2013.

Datumi označavaju godine kada su kraljevi stupili na francuski presto

Margarita (1) Vojvoda od Alansona
(2) Anri D'Albre (kralj Navare)

Šarl

Margarita

Žana D'Albre
Antoan Burbonski

Margarita
(Margo)
Anri od
Navare
(Anri IV),
1589.

Erkul (Fransoa),
vojvoda od
Alansona,
kasnije vojvoda
od Anžuja

Viktorija i Žana
(bliznakinje).
Umrle kao bebe

Anri od Navare
(Anri IV), 1589.
Margo

Katarina

Poglavlje I

MLADOŽENJA ANRI

U Amboazu, francuski dvor bio je *en fête*.^{*} To je bilo uobičajeno stanje. Kralj je rekao da ako hoće da živi u miru s Francuzima i da ga oni vole, po dva dana svake sedmice mora da ih zabavlja kako ne bi pronašli neku opasniju zanimaciju.

Dvorac Amboaz bio je kraljev omiljeni. S kamenog uzvišenja, arogantan i na oprezu, činilo se kao da posmatra valovitu zemlju i srebrni tok Loare koja ju je navodnjavala. Debeli utvrđeni zidovi, podupirači, okrugle kule i visoki prozori činili su ga pre tvrđavom nego zamkom. Spolja je zaista bio čvrst i zastrašujući. Međutim, iznutra – biblioteke, prostrane sale za bankete, *fleurs de lys*^{**} i salamanderi u plamenovima krasili su tavanice – bio je veličanstveno mesto za najveličanstvenijeg kralja u Evropi.

Dvor se gostio, a u velikoj dvorani, po kojoj su bile okačene najfinije tapiserije i zlatne tkanine, kraljeva sestra i njegova omiljena ljubavnica spremile su posebnu zabavu samo za kralja. Biće duhovita – jer bile su najduhovitije žene na duhovitom dvoru – i možda će ga trgnuti iz zamišljenosti.

Kralj se zavalio u ornamentalnu stolicu, predivnog stasa, u postavljenoj odeći ukrašenoj biserima i dijamantima, veličanstvenoj samurovini,

* Fr. u proslavi, slavlju.

** Fr. stilizovani cvet ljiljana, krin, prepoznatljivi heraldički motiv na grbovima francuske kraljevske porodice.

Džin Plejdi

s bleštavim dijamantima i rubinima na grudima i prstima, a oko njega se širio miris ruskih kožnih kovčega u kojima je čuvano fino rublje iz Flandrije.

Bio je u Amboazu samo četiri dana i već je razmišljao o sledećem putu. Retko je uspevaio da ostane na istom mestu sedmicu ili dve – čak ni njegov voljeni Fontenblo nije ga mogao zadržati duže od meseca – a onda bi počelo veliko tumbanje dvora u selidbi: prenošenje kreveta i celog pažljivo izabranog umetničkog pokućstva iz njegovih odaja, bez kojih ne bi mogao da živi. Pakosno je uživao posmatrajući te selidbe – tako neprijatne za sve osim za njega. Sedeo bi u stolici, prekrštenih nogu, upućujući zaljubljene poglede lepoj devojci, dobacujući domišljate primedbe, dajući prijateljske prekore. Obično je bio milostiv, većito zahtevan, a često i sardoničan; bio je najistaknutiji šarmanтни čovek u Francuskoj, rođen u divljenju i laskanju koje je smatrao svojim pravom; bio je intelektualac, spreman da učini ljubaznost, pod uslovom da za to nije potreban preveliki napor; uvek je bio spreman da krene u avanturu, bilo ljubavnu, bilo ratničku; bio je zabavan, zahtevao je da ga zabavljaju jer je voleo i umetnike koliko i žene; jednom rečju, beše obožavani, sladostrasni, razmaženi kralj Francuske.

I previše pametan da ne bi znao šta s njim trenutno nije u redu. Ostavljao je za sobom veličanstveni period mladosti, kada je sve što bi poželeo padalo pred njegove noge – sve dok ga velika nesreća u životu nije savladala. Nakon preživljenog ponižavajućeg poraza, više nije bio onaj stari: do tada, činilo se da ga je Fortuna, kao i francuske žene, odabrala za svog dragog. Nikada neće zaboraviti Bitku kod Pavije u kojoj je postao španski zarobljenik. Tek je njegova sestra Margarita, njegov biser nad biserima, suočivši se sa smrću i opasnostima na rizičnom putu do Španije preko Francuske, svojom nežnom negom spasla njegov život.

Sada, u ovoj sjajnoj dvorani voljenog Amboaza, umesto iskričavih očiju zemljakinja video je oči Špankinja, koje su stajale duž ulica Madrida da bi videle poniženog zarobljenika kog je njihov kralj sprovodio kući iz rata. Došle su da kliču, a jecale su. Njegov šarm bio je toliki da su ga, pogledavši ga depresivnog, poraženog i poniženog kakav je bio, strankinje odmah zavoele.

To je bila prošlost, a rezultat je supruga Špankinja. Sada je s neakvom nenaklonošću bacio pogled na ozbiljno Leonorino lice. Bila je previše pobožna da bi ga zadovoljila. Povrh toga, već deset godina bio je zaljubljen u Anu D'Eji. Bilo je na stotine žena koje bi mu na momenat privukle pažnju, ali Ani je ostajao veran – na svoj način. Voleo je da ih gleda kako se kupaju u njegovom bazenu, oko kog su postavljena ogledala, pa je mogao da ih posmatra iz svih uglova. Bio je umetnik. „Ona mala s crvenom kosom“,

govorio bi. „Ona nam prija. Ljupka je. Sećam se još jedne takve iz vremena kad sam logorovao u Provansi.“ Onda bi s malom crvenokosom pokušao da se priseti mladosti u Provansi. Ali kakva vajda? Stario je. Bio je čovek koji je mogao da se smeje sebi jednako lako kao i drugima. Zato je sada morao da se smeje. Nekad je bio kao faun – razdragan, poletan; a sada je više podsećao na satira. Kraljevi ne bi trebalo da stare. Kraljevi bi trebalo da budu večito mladi. Onda se prisetio nestrpljivog mladog čoveka koji je priželjkivao da smrt više odnese starog kralja. Dakle, do toga je došlo, razmišljao je. Ja, Fransoa, uskoro ću biti kao stari Luj – dahtaću za mladim ženama, kupovaću njihove usluge nakitom ili umetničkim delima. Nije ni čudo što je veseli kralj odjednom postao tužan.

Predstava je počela. Da, bila je zabavna. Smejao se, a dvor je čekao da ga prođe smeh. Ali nije bio sasvim pažljiv. Tamnokosa je ljupka, onako uvi-jena u najtananiji materijal, a izgledala bi još šarmantnije na čaršavima od crnog satena. Hajde, hajde! Nije bio zaista zainteresovan. Pokušavao je da se natera na ljubavničke namere. Kakav je muškarac bio u stara vremena! Najveći ljubavnik u zemlji koja je idealizovala ljubav. Najveći ljubavnik i – da li su mu to šaputali iza leđa – najgori vojnik?

Počeo je da se pita da li da smisli neka poboljšanja za palatu. Gajio je strast prema arhitekturi i bilo mu je zadovoljstvo da poziva umetnike na dvor kako bi zadovoljio uši i oči, kao što je mamio žene da mu zadovolje druga čula. Razmišljao je o starim prijateljima – to je sigurno bio znak starenja. Leonardo da Vinči! Jadni Leonardo! Učinio sam mu čast svojim prijateljstvom, razmišljao je Fransoa, mada će se kasnije možda pričati da je tu on čast činio meni. Voleo sam tog čoveka. *Ja* sam imao moć da napravim kralja. Eno mog sina Fransoe, koji će biti kralj jednog dana, ali samo Bog ima moć da napravi umetnika.

Shvatao je to. Zato je cenio te umetnike. Pisce, slikare, vajare, klesare – davao im je do znanja da će im kralj Francuske biti patron, čak i prijatelj. Mnogi od dvorana stresali su se čitajući Fransou Rablea, i nisu mogli da shvate zašto je njihov kralj bio tako oduševljen duhovitim monahom, jer, istini za volju, taj momak nije pokazivao nimalo više poštovanja prema kralju nego prema dvoranima. Međutim, kralj je odgovarao da je zabavno čitati satiru o drugima, čak i kad za to zadovoljstvo mora platiti tako što će istrpeti nekoliko dosetki i na sopstveni račun.

A sada, pošto je video da se starost bliži, želeo je da razmišlja o blaženstvu svoje mladosti. Još mu nije bilo četrdeset, podsetio se, ali nije bio onaj isti divlji dečak koji bi doveo bika i tri lava da se bore u rovu u Amboazu;

Džin Plejdi

više nije bio mladić koji bi se sam borio s veprom, odbijajući pomoć slugu, dok majka u strahu krši ruke, mada je sijala od ponosa zbog svog najdražeg sina, svog kralja, svog Cezara.

Pa, još uvek je kralj, a kada nije neraspoložen kao sad, bio bi najveseliji čovek na dvoru. Voleo bi da je bio sličniji svom starom prijatelju i neprijatelju, kralju Engleske. To je čovek obdaren dragocenim talentom da sebe vidi onakvim kakvim je želeo da se vidi, a to je veliki i veličanstveni talenat, uzdisao je Fransoa. U mladosti podstrek, u starosti uteha.

I smejao se kroz svoj dugački nos, razmišljajući o Henriju i njegovoj šarmantnoj novoj ženi Ani, i opakom starom Klimentu koji ih je oboje pravednički ekskomunicirao.

Sećanje na Henrija i Klimenta vratilo mu je misli na nešto što ga je u poslednje vreme nerviralo. Bio je to dečak kojim nije bio zadovoljan – kao što bi se i moglo očekivati, sedeo je neraspoložen i sam u uglu. Kakav ti-kvan! Kakva neotesana prostačina! Fransoa je pomislio da bi trebalo da ponudi mesto u komori i penziju svakome ko uspeo da natera mladog Anrija da se grohotom nasmeje. Kako li sam dobio jednog takvog, pitao se. Ali neću više trpeti njegovo mrštenje i neuljudnost.

Podigao je pogled i pozvao dve osobe koje je voleo i kojima se divio više nego ikome na dvoru – Anu, svoju ljubavnicu, i Margaritu, kraljicu Navare, svoju sestru i voljenu drugaricu iz detinjstva. Kakav izuzetan par! Gledajući ih, mogao je da se ponosi jer ih je iznedrila Francuska. Zaista, koja bi ih druga zemlja mogla dati? Obe su bile lepe, ali na različite načine: Margarita *spirituelle*^{*}, a Ana pohotno. Obe su imale još jedan dar koji je Fransoa, pored lepote lica i tela, tražio kod svih žena kojima se okruživao. Imale su inteligenciju jednaku njegovoj, a pretpostavljao je, možda i veću. S njima je mogao da raspravlja o svim političkim brigama. Imale su inteligencije da ga savetuju i domišljatosti da ga zabave. Ljubavnica je imao mnogo, ali Ana je zadržavala njegovu iskrenu ljubav. Što se Margarite ticalo, bili su strasno posvećeni jedno drugom otkako je bio dovoljno star da govori. Ljubavnice su dolazile i odlazile, ali vezu između brata i sestre mogla je prekinuti samo smrt. „Volela sam te i pre nego što si se i rodio“, rekla je Margarita. „Muž i dete nisu ništa u poređenju s ljubavlju koju gajim prema tebi.“ I mislila je to. Mrzela je svog muža jer je napustio njenog brata u Paviji. Ostavila je svoj dom i iskušala smrt da bi otišla do njega u Madridu. Osećala je njegovu

* Fr. duhom.

raspoloženje brže nego Ana jer su bili kao blizanci – nikada sasvim zadovoljni ako nisu blizu, odmah opažajući tugu, uvek spremni da podele radost.

Smešeći mu se, rekla je: „Najdraži moj, danas si tužan?“

Pokazao im je da sednu, jedna s jedne, druga s druge strane, a onda se nagnuo ka Margariti, uzeo je za ruku i prineo je usnama. Svi njegovi pokreti bili su graciozni i puni šarma. „Tužan? Ne!“, rekao je. „Ali razmišljam o tom italijanskom braku.“

„Ne dopada mi se“, rekla je Ana. „Ko je ta porodica? Ko su ti trgovci Mediči da bi se venčavali s kraljevskom dinastijom Francuske?“

„Moja ljubavi“, rekao je kralj, „to je odjek reči mojih savetnika. Avaj, ponavljanja mogu biti tako zamorna, čak i s tvojih slatkih usana.“ Dao je znak muzičarima. „Svirajte! Svirajte!“, naredio je jer nije želeo da radoznale uši čuju previše od ovog razgovora.

„Papa je bitanga, gospodar“, bila je uporna Ana. „A ako je istina dosada, onda se dosada mora istrpeti.“

„Bitanga!“, uzviknula je Margarita. „I gore od bitange – on je budala!“

„Moje drage dame, ispričao bih vam o savetu koji sam dobio od dečakovog dede. On misli da je jedno kada se sin kraljevske dinastije udružuje s kćerkom trgovca. On dodaje, s tjudorovskom naivnošću, da sigurno postoji neka velika zarada za kralja ako razmišlja o takvom braku, i oseća da će, ako je dobit dovoljno velika, bog blagosloviti taj brak.“

Nasmejali su se. „Da niste rekli da je to mišljenje dede mladog Anrija“, rekla je Margarita, „mislila bih da su to osećanja Henrija VIII od Engleske.“

„Svi sveti neka ga čuvaju!“, rekao je Fransoa podrugljivo. „I neka sa onom svojom novom šarmantnom ženom dobije sve što zaslužuje. Pisao sam mu i rekao mu da je baš to ono što mu želim.“

„Zahvaliće ti iz dubine srca“, rekla je Margarita. „E, a šta ja to zaslužujem? – pitaće se. *Samo bogatstvo, moć, uspeh i zadovoljstvo za tako božanskog čoveka kao što sam ja! Jer ako je ikada neko sve to zasluživao takve stvari, onda je to Henri od Engleske!* Misliće da nisi imao ništa drugo na umu.“

„Voleo bih da jadni Fransoa može ponuditi kralju Francuske jednu desetinu privrženosti koju Henri Tjudor baca pred noge kralju Engleske!“, uzdahnuo je Fransoa. „Pazite, ja volim kralja Francuske – najviše od svih – ali zbog njegovih mana, dok Henri Tjudor voli kralja Engleske zbog njegovih vrlina. Prava ljubav je slepa.“

„Ali u pravu je kada kaže da bi tu moralo biti zarade“, rekla je Ana. „Da li je zarada dovoljno velika?“

Džin Plejdi

„Bogati su ti Medičijevi. Napuniće nam kofere, u čijem ste pražnjenju, avaj, moja Ana, vi neumorno pomagali. Zato se radujte sa mnom. Osim toga, tu su i tri veoma svetla dragulja koja će nam mala Medičijeva doneti: Đenova, Milano i Napulj.“

„Što je ozvaničeno papinim obećanjima“, rekla je Margarita.

„Voljena moja, ne govori s nepoštovanjem o svetom ocu.“

„Sveti otac s nesvetom navikom da vara svoju lakovernu decu!“

„Prepusti Klimenta meni, ljubavi moja. I dosta politike. Uznemiren sam i želim da se izjadam vama, dvema mudrim ženama. Reč je o dečaku. Tako mi vere, da mu majka nije najčednija žena u Francuskoj, zakleo bih se da nije moj sin.“

„Možda ste previše strogi prema malom vojvodi, moj kralju“, rekla je Ana. „On je tek dečak.“

„Ima četrnaest godina. Kada sam ja bio njegovog uzrasta...“

„Ne poredi se sveća sa suncem, voljeni moj“, rekla je Margarita.

„Ljubavi moja, zar deca sunca ne bi trebalo da imaju bar nekakvog sjaja? Mrzim zlovoljnu i glupu decu, a čini se da sam u jednom dobio najzlovoljnije i najgluplje dete koje sam ikada video.“

„Samo zato što je on sin vaše zadivljujuće ličnosti, gospodaru, tražite više. Dajte mu priliku, kako vaša milostiva sestra kaže, još je mlad.“

„Vi žene previše ste meke s njim. Bogami, voleo bih da znam kako da u tu tupu glavu ubacim iskru inteligencije.“

„Ja bih rekla, Fransoa“, rekla je Margarita, „da je dečak manje glup kada ti nisi prisutan. Šta vi mislite, Ana?“

„Slažem se. Kad s njim govorite o lovu, voljeni, u njegovom licu možete videti vašu živu sliku.“

„Lov! Dovoljno je zdrav. Bogami, voleo bih da je i dofen takvog zdravlja.“

„Ne krivi svoje dečake, Fransoa. Krivi španskog kralja.“

„Ili“, rekla je Ana veselo, „krivite sebe.“

Njegove oči zaiskrile su na trenutak dok ju je gledao, ali ona je izazivački izdržala pogled. Bila je provokativna, veoma sigurna u sebe, primamljiva, a on zaljubljen u nju čak i posle skoro deset godina. Davala je sebi razne slobode, ali dopadalo mu se kada žena uzima slobodu. On nije bio njen bog, kao što je bio Margaritin. Ali nasmejavao se jer nije mogao pobeći toj sposobnosti da sebe vidi isuviše jasno. Bila je u pravu. On je bio loš vojnik, previše nesmotren: a rezultat – Pavija! On je bio kriv, a to što su mladi Anri i njegov stariji brat, francuski dofen, za očevo dobro morali da zauzmu njegovo mesto taoca u španskom zatvoru, nije bila njihova krivica, već njegova.

„Uzimaš sebi veliku slobodu, draga“, rekao je pokušavajući da zvuči hladno.

„Avaj, ljubavi, plašim se da je to istina“, odgovorila je drsko. „Ali ja vas volim, kako zbog vaših vrlina, tako i zbog vaših mana. Zato ne drhtim kada vam govorim istinu.“

Margarita je brzo rekla: „Bila je to zla sudbina. Kralj je morao da se vrati, a prinčevi da zauzmu njegovo mesto. Ali hajde da se posvetimo pravom problemu. Dečaci su se vratili iz Španije...“

„U kojoj je mladi Anri zaboravio maternji jezik!“, zavapio je Fransoa. „Da li bih se ja, Francuz, ma koliko dugo bio proteran iz Francuske, vratio brbljajući paganski jezik?“

„Govorio je španski kada se vratio, gospodaru“, rekla je Ana. „I govori ga vrlo tečno, kako sam razumela.“

„Zaista ga govori tečno. On izgleda, misli i ponaša se kao Španac. Kao da je sin mog neprijatelja, a ne moj.“

„Istina je da je on smrknut dečak“, rekla je Ana. „Pitam se šta li će ono italijansko dete misliti o svom mladoženji.“

„Prihvatiće ga s najvećom zahvalnošću“, rekla je Margarita. „Zar on nije sin kralja Francuske?“

„Pitam se“, rekla je Ana vragolasto, „hoće li misliti da je zlovoljni dečak vredan ona tri svetlucava dragulja – Đenove, Milana i Napulja.“

„Hoće“, rekla je Margarita. „Jer mi se ne pogađamo previše vatreno kad kupujemo tuđim novcem.“

„Naročito kada računi možda nikada neće biti plaćeni!“

„Dosta!“, rekao je Fransoa s notom oštine. „Kliment je ljigavac, ali održaće obećanje.“

„Kako će stići dete?“, pitala je Ana.

„Ne bez velike pompe i mnogo bogatih darova, kao i svetog pape lično. Ne samo da će je on dovesti, već će i ostati na venčanju.“

„Šta?“, uzviknula je Ana. „Zar nam ne veruje da ćemo od nje načiniti poštenu ženu?“

„Bez sumnje“, ubacila se Margarita, „misli da će joj naš Anri oduzeti nevinost i vratiti je.“

„Nakon što joj ukrade dragulje i miraz!“

Fransoa se nasmejao. „On ne poznaje našeg Anrija. Taj ceo banket može lišiti radosti, ali ne i devojkicu nevinosti. Sveta majko! Voleo bih da dečak u sebi ima malo više vatre. Prosto poželim da bar zaliči na svog dedu preko vode, da ima malo pompeznosti i podmuklosti.“

„Čujem“, rekla je Ana, „da je njegovo veličanstvo od Engleske bilo fin čovek. I da još uvek jeste, premda hita ka srednjem dobu.“

„I mi smo u godinama“, zarežao je Fransoa.

„Ali“, rugala se Ana, „vi ste bog, ljubavi moja. Bogovi ne stare.“

„Ja razmišljam o dečaku“, rekla je Margarita. „Pošto će postati mladoženja, nešto se mora učiniti. Trebalo bi da ima prijatelja, dobrog prijatelja, koji će mu pokazati kako da se ne plaši nas i, pre svega, svog oca; nekoga ko će mu objasniti da je čudan najviše zbog toga što mu nedostaje samopouzdanja, nekoga ko će mu objasniti da jedini način da prebrodi posledice onih nesrećnih godina u Španiji jeste da ih izbaci iz svojih misli umesto da stalno premišlja o njima.“

„Kao i obično, u pravu si, draga“, rekao je Fransoa. „Prijatelj – poletan mladić, šarmantan i lep, neki veseli mladi čovek s mnogo vedrih prijatelja.“

„Najdraži, nisam baš to imala na umu. Na dvoru nema čoveka koji bi imao neophodan suptilni osećaj. Španija se urezala dečaku u mozak – niko od nas ne zna koliko duboko, ali plašim se da je veoma duboko. Za tako zla sećanja potrebna je nežna ruka. On mora povratiti dostojanstvo uz prefinjen, nežan uticaj.“

„Neke žene, zapravo!“, rekla je Ana.

„Mudre žene“, rekla je Margarita. „Ne mladog i slaboumnog stvorenja njegovih godina. Žene – mudre, prelepe i, pre svega, saosećajne.“

„Tebe lično!“, rekao je Fransoa.

Margarita je odmahнула glavom. „Drage volje bih izvela to čudo...“

„To bi zaista moralo biti čudo!“, dobacio je Fransoa smrknuto. „Preobraziti tog tikvana ogrezlog u špansku uštogljenost u veselog francuskog dvoranina! To bi bilo – čudo!“

„Ja to ne bih mogla“, rekla je Margarita. „On to ne bi dozvolio jer sam bila svedok njegovog poniženja. Bila sam prisutna, Fransoa, kada si ga prekorio. Videla sam zlovoljnu crvenu krv u njegovom licu i ljutiti sjaj u očima; videla sam ona njegova stegnuta ustašca kako pokušavaju da izgovore reči po briljantnosti jednake tvojima. On ne shvata, jadni dečak, da domišljatost potiče od mozga, a ne od usana. Ne! On nikada ne bi reagovao na moje lečenje. Ja mogu samo da skujem plan. Neko drugi ga mora sprovesti u delo.“

„Onda Ana...“

„Moj veoma voljeni gospodaru, zahtev koji pred mene postavljate toliko je veliki da ne bih mogla ispuniti nijedan drugi, a moja želja da služim vama tako je jaka da osećam samo malaksalu nezainteresovanost za pitanja drugih.“

Nasmejali su se i Margarita je brzo rekla: „Prepustite to meni. Ja ću pronaći ženu.“

Prinčeva nevesta

Fransoa ih je obrlio rukama. „Drage moje“, rekao je i poljubio prvo Margaritu, a zatim Anu, „šta bih ja bez vas? Taj moj sin je kao dlaka u košulji – neprekidno svrbi... na tren prođe, pa se vrati. Bogorodica vas blagoslovila! Hajde sad da igramo. Hajde da budemo veseli. Muzičari! Dajte sve od sebe!“

Kralj je poveo Anu da plešu, oduševljen jer su ljubavnica i sestra na kraju uspele da ga razvedre. Dvorani i dame sledili su njegov i Anin primer. A u uglu, pokušavajući da se sakrije među obešenim tapiserijama, mladi princ Anri se otromboljio, pitajući se koliko će proći pre nego što uspe da se iskrade u mir svojih odaja, prezirući sve: smeh, veselost, dvorane i žene, ali više od svega – oca.

Kralj je raspustio sluge jer je želeo da bude nasamo s Dijanom, lepom udovicom senešala Normandije. Sluge su se smešile dok su izlazile. Ha! Dakle, na red je došla i *la grande sénéchale*. Kakav kralj! Kakav čovek! A šta će šarmantna Ana D'Eji reći na to? Kakva je igra ta ljubav! I koliko divno, koliko neumorno naš suvereni gospodar može da je igra!

Kralj je rekao udovici da ustane. Procenjivački je zaškiljio očima i znački upijao svaki detalj njenog izgleda. Ponosio se ženama poput Dijane od Poatjea. Tako mi Bogorodice, mi u Francuskoj znamo kako da odgajamo žene, pomislio je.

Ona ga se plašila, ali to nije pokazivala. Bila je rumena, a oči su joj se iskrile. Razumljivo! Sigurno je bila uzbuđena jer ju je pozvao kralj. Primećio je da se jedva promenila od njihovog prethodnog susreta. Kad je to bilo? Sigurno je prošlo skoro deset godina! Koža joj je još bila prelepa kao u devojke. Bilo je teško poverovati da joj je trideset tri. Crte lice pravilne, crna kosa bujna, tamne oči pohotne, figura savršena! Bio je ushićen njom iako je postojala neka hladnoća, nedostatak odgovora na njegovo divljenje i nezimeran fizički šarm.

Bila je i pametna. Zabavljalo ga je da je tera da pogađa razlog za njegov poziv ili, mnogo češće, da je pušta da izvlači zaključke od kojih joj je srce sigurno nelagodno treperilo pod onim savršenim, ali tako ukočenim grudima.

Kralj Francuske kao satir je posmatrao ženu koja je stajala pred njim.

Video ju je s kraljicom i pomislio: e, to je žena. Mogla bi da načini čoveka od mog Anrija. Naučiće ga svim veštinama i dražima koje ima u svojim lepim prstima. Naučiće ga svemu što je dobro da zna i ničemu što bi bilo loše za njega. Naučiće ga da voli njene vrline, da mrzi poroke svoga oca, a ja ću onda prisloniti glavu uz tu šarmantnu glavicu, pa ćemo mu zajedno

pronaći ljubavnicu: mladu dražesnu devojkicu, osim, naravno ako bi Anri – a i to je moguće jer od njega bih mogao očekivati svakakvu osrednjost – pozeleo da ostane veran svojoj italijanskoj nevesti.

„Jednu bih uslugu zatražio od vas“, rekao je, milujući je vrelinim očima.

Ustala je. Glavu je držala visoko, a protest je bio ispisan na svakoj crti prelepe glave i ramena.

Ali on ne bi bio ono što jeste da se mogao uzdržati da je ne zadirkuje.

„Molim vas, sedite. Ne možemo dopustiti da stojite tako zvanično. Dođite ovamo... pored mene.“

„Gospodaru, veoma ste darežljivi prema meni.“

„A želim da to budem još više, draga damo, samo ako bih dobio vaš ljubazni pristanak. Često razmišljam o onom našem davnom susretu. Da li je moguće da je to bilo pre deset godina, Dijana? Pa vi ste i dalje ona ista devojkica. Kažu da je to vaša posebna magija. Kažu da ste otkrili većitu mladost i, tako mi plemićke časti, dok vas gledam, rekao bih da su u pravu.“

„Nema nikakve magije, gospodaru“, rekla je. „A ako ste me pozvali da bih vam pričala o magiji, mogu vam reći samo da žalim jer vam nisu rekli istinu. Nema magije, gospodaru. Da je ima, dala bih je vama.“

„Ah! Ali vaša magija je u vašoj lepoti, mila Dijana. I tu magiju tražim od vas.“

„Gospodaru, ima mnogo prelepih žena na vašem dvoru koje traže vašu pažnju...“

„Venere zavodnice ne mogu pomoći. Meni treba čedna Dijana.“

Ne, pomislio je, gotovo da se nije nimalo promenila. Pre deset godina nije bila udovica. Dvadesetogodišnja lepotica udata za jednog od najbogatijih i najružnijih muškaraca u Francuskoj. Sramota! Dati divnu mladu devojkicu od petnaest leta sredovečnom udovcu! Ali Žan de Poatje, s tri kćerke za udaju, mislio je da je veliki senešal Normandije dobra prilika za mladu Dijanu. Bila je pitoma i rodila je starom momku – beše li dve kćerke? Da, rekao bih da je bilo tako. Tada je bio zainteresovan za nju. Tada je bio zainteresovan za svaku prelepu ženu u svom kraljevstvu – vojvotkinju, grand senešalku ili vinarevu kćerku, nije bilo bitno! Rado je primao sve u svoj krevet – a i teško da je ijedna mogla da ga odbije! Ali Dijana ga je odbila.

Dok je gledao mirno lice i osećao njenu skrivenu uzrujanost jer je verovala da je njegov obnovljeni napad na njenu vrlinu, ponovo je mogao da je vidi: uplašenu ženu koja kleči pred njim, preklinje ga da poštedi život njenom ocu. Stara budala učestvovala je u zaveri vojvode od Burbona, i u to vreme nalazila se u tamnici u Lošu i čekala pogubljenje. A Dijana

je došla da za njegov život moli monarha koji je bio većito slab na molbe prelepih žena. Jecala je, ali je zadržala oštrinu uma i on je pretpostavljao da je shvatila to zadirkivanje između njih dvoje. Neočekivano, kao što je imao običaj, kralj se zaljubio u moliteljku. Rekao je da, pošto će ona postati njegova dobra prijateljica, mora da joj ispuni zahtev jer nema ničeg u čemu više uživa od činjenja usluga najboljim prijateljima.

A kasnije, kada je starčev život pošteđen i on zatražio zahvalnost za svoju darežljivost, te krupne tamne oči užasnuto su se razrogačile, obrazi od damasta obojili grimiznom bojom, a najgore od svega, i zaplakala je. Plaši se da je ispala glupa, nije dobro razumela kralja, objavila je. Da li je on rekao da je očev život poštedeo u zamenu za čast njegove kćeri?

Kakve gorke suze! Kakva nenaklonost vredna poštovanja! Bila je vrlo pametna, naravno, a osim lepote, divio se i pameti. Šta je mogao? Nije mogao da kaže: da. Pobedila je. Nasamarila ga je. Naredio joj je da ide. „Tvoja lepota me je očarala, draga moja Dijana“, rekao je, „ali tvoja domišljatost nadmašila je moju. Vрати se svome mužu. Nadam se da te ceni koliko vrediš.“

Nije joj uzeo za zlo – u njegovoj prirodi bilo je malo zlobe. Viđao ju je tu i tamo jer je bila jedna od kraljičinih dvorskih dama. Bila je veoma rezervisana, stalno u crno-beloj odeći koju je uvek nosila oplakujući pokojnog muža.

Ali kako je mogao odoleti radosti koju mu je pričinilo zadirkivanje! Navješće je da očekuje najgore – ili najbolje. Satirski kralj Francuske silovače neporočnu Dijanu! A onda će je odjednom razočarati, tako da bude gnevna, iako će se pretvarati da oseća olakšanje.

„Razmišljao sam o vama još od onog dana kada ste otišli da kažete svom ocu da mu je život pošteđen. Sećate li se?“

„Da, gospodaru. Sećam se.“

„Kako ste radosno otišli! Da li ste rekli svom plemenitom ocu da ste njegov život kupili... krivotvorenim novčićem?“

Rekla je jasno: „Moj otac ne bi shvatio da sam mu rekla. Bio je polulud nakon zarobljeničtva u onoj mračnoj tamnici u Lošu. Četiri kamena zida, a svetlost ulazi samo kroz mali prozor na koji mu je doturana hrana. A onda... na gubilištu... da mu kažu da je pošteđen, ali da mora živeti u tamnici. Mislila sam da ste rekli *pomilovanje*. Nisam razumela da će to biti zatvor.“

„U mnogo čemu se nismo razumeli – ni vi mene ni ja vas, čedna Dijana.“

„I ostao je tamo, gospodaru, prerano ostareo čovek.“

„Izdajnici ne mogu živeti kao odani ljudi“, rekao je Fransoa hladno, „čak ni kad imaju prelepe kćeri. I, avaj, ako su kćeri vrle koliko i lepe, to zaista može biti žalosno za izdajnike.“

Džin Plejdi

Ćutala je, ali on je znao da se mnogo plašila.

„A vaš otac sada?“, pitao je.

„Setićete se da je oslobođen pre nekog vremena, gospodaru.“

„Radujem se. Smanjio bih vašu zebnju da ste mi dozvolili. Možda sam vladar Francuske, ali sam i rob lepote.“

„Gospodaru, vaša dobrotu je znana po celoj Francuskoj.“

„Sada se razumemo. Potrebne su mi vaše usluge.“

Povukla se, ali on je već bio umoran od šegačenja. Brzo je nastavio: „Želeo bih da s vama razgovaram o vojvodi od Orleansa.“

„O malom vojvodi!“

„O, nije baš tako mali, nije tako mali! Uskoro će postati muž. Šta vi mislite o dečaku?“

„Gospodaru, ne znam. Videla sam ga samo jednom ili dvaput.“

„Slobodno govorite. Recite da je klippan i neotesanac i da više liči na španskog seljaka nego na kraljevog sina. Neću vam protivrečiti.“

„On je lep momčić, rekla bih.“

Kralj se nasmejao. „Da li je moguće, senešalko, da te vaše bistre oči ne vide tako dobro koliko očaravaju? Kažem vam da nema potrebe da birate reči tako delikatno.“

Nasmešila se. „Pa onda, gospodaru, kada razmišljam o malom vojvodi, čini mi se da je stidljiv dečak nezgrapnih manira.“

„Klippan, drugim rečima.“

„Još je mlad.“

„Većito žensko sažaljenje! Mlad je... još. A pošto je mlad... još, žene moraju da budu nežne prema njemu. Brzo će stići u muževne godine, a s njima ne stiće nimalo muškog držanja.“

„Čula sam da često ide u lov.“

„Idu i psi! Eh, sad, razmišljao sam kako bih najbolje odnegovao tog mog sina i odabrao sam vas za njegovu negovateljicu.“

„Gospodaru!“

Kraljev osmeh bio je podsmešljiv. „Ne traži se ništa što bi uvredilo čestitu Dijanu. U pitanju je samo sledeće: moja sestra i madmoazel D’Eji smatraju da dečaka treba pre sažaljevati nego kriviti. Misle da bi nežna ženska ruka mogla učiniti mnogo da on sa sebe zbací ružni španski pancir i obuče blistavi francuski oklop. Odlučio sam da vaša ruka pomogne u toj promeni. Ni moja sestra ni madmoazel D’Eji još ne znaju za moj izbor. Dovoljno ste mudri da pretpostavite zašto. Vi ste, senešalko, moj izbor.“ Izražajno je podigao ramena. „Madmoazel D’Eji mogla bi biti

malo ljubomorna, razumete? Bujna ruža bi ponekad mogla uzdahnuti zbog gracioznosti ljljana. Venera bi mogla zavideti Dijani. Ona zna kako moje oči zasvetle kada se pomene vaše ime i koliko cenim vrlinu dame, mada ponekad imam razloga da zbog nje i žalim. Zatim... moja sestra. Vi ste posvećena katolikinja, a moj biser nad biserima koketuje s novom verom. Ali ja, vaš kralj, biram vas. Biram vas zbog vaše vrline, zbog vaše iskrenosti, dostojanstva i domišljatosti – i zbog toga jer ste Francuskinja kakvom se Francuska može ponositi. Zato biram vas da podučite mog sina. Naučićete ga dvorskom držanju. Molite ga da imitira vrline svog oca – ako on u vašim očima ima ikakvih vrlina – a pre svega, naučite ga da ne imitira očeve mane.“

Dijana se sada smešila. „Mislim da razumem, gospodaru. Biću njegova prijateljica. Jadni dečak! Potrebni su mu prijatelji. Načiniću od njega velikog gospodina. Počastvovana sam što je moj darežljivi kralj smatrao da sam vredna tog zadatka. Ja nikada nisam imala sina. Oduvek žudim za njim.“

„Ah!“, rekao je kralj. „Žudimo za sinovima, a ne sanjamo da bi, kada dođu, mogli ličiti na Anrija Orleanskog. Verujem da ćete dobro obaviti posao.“

Razgovor je završen. Naklonila se i ostavila pomalo žalosnog kralja, koji je nastavio da razmišlja o njoj i nakon što je otišla.

Mladi Anri ležao je u jednom od ograđenih vrtova i posmatrao kako se oblaci jure preko letnjeg neba. Tu se osećao sigurno. Ako bi čuo ikoga da dolazi, brzo bi ustao i otrčao. Želeo je da bude sam. Uvek je želeo da bude sam.

Radije bi bio u Amboazu nego u Parizu. Mrzeo je Turnel, onu staru palatu pored Bastilje, jer je bila zasenjena zatvorom i neprekidno ga podsećala na mračne dane detinjstva. Njegov otac nije hteo da živi u Luvru: bio je previše mračan, sumoran i staromodan; imao je velike planove za njegovo menjanje. Uvek su postojali veliki planovi za menjanje građevina. Gradio je Fontenblo i on će zaista biti prelep, ali ni tamo neće biti mira. Otac je uvek razgovarao o tome šta bi trebalo uraditi i ko će to da uradi; pokazivao je koliko je pametan, a svi ga obožavaju jer je kralj.

Anri je mrzeo svog briljantnog oca, a mržnja je postajala sve dublja jer, da je Anri mogao da bira bilo koga na kugli zemaljskoj na koga bi ličio, u trenu bi odabrao kralja Francuske, svog oca.

Kako je samo govorio! Kako je smišljao sve one pametne stvari koje će reći? Kako je znao toliko koliko je znao, a ipak imao vremena da lovi i piše i peva i odlazi u krevet sa ženama? Anri to nije razumeo. On je samo znao

Džin Plejdi

da je taj zadivljujući čovek varalica i lažov, i da je najmučnije vreme koje su on i njegov brat dofen Fransoa ikada doživeli upravo izazvao njihov otac.

Trebalo je da odu u Španiju – o, samo nakratko, tako su im rekli. Trebalo je da budu zarobljenici jer je njihovog oca u bici porazio kralj Španije i morao je da obeća da će se oženiti Leonorom, sestrom španskog kralja, i da će uraditi još mnoge druge stvari. A da bi bili sigurni da će to biti urađeno, mali prinčevi morali su zauzeti očevo mesto zarobljenika u Španiji. Samo nakratko! Ali čim je njihov otac bio slobodan, zaboravio je na svoja obećanja i svoje sinove.

Preko Pirineja su prešli u Španiju i četiri godine ostali u toj omraženoj zemlji – kao zatvorenici očevog neprijatelja.

Mladi Anri iščupao je vlat trave i ljutito je zagrizao. Oči su mu se zamutile od suza. Mrzeo je to. Isprva nije bilo tako loše jer ih je čuvala Leonora. Ona ih je volela i rekla im je da će biti njihova nova majka. Kako je bila mila, rešena da od njih napravi dobre katolike, želeći da i oni vole nju, kao da su zaista njeni mali dečaci.

Ali onda je kralj Španije shvatio da je kralj Francuske lažov, i dva mala dečaka su odvedena od ljubazne dame, buduće maćehe, i predana na staranje siledžijama koji su im se rugali jer je njihov otac varalica.

Anri je bio duboko ponižen, a njegov brat Fransoa često bolestan. Anri je strašno patio pitajući se da li će mu brat umreti i da li će ostati sasvim sam u Španiji.

Njihova odeća, kako su je prerastali, bila je zamenjena ofucanim i prašnjavim baršunom. „Pogledajte male prinčeve!“ šegačili su se čuvari. „Sinove lažljivog kralja Francuske!“ I to na španskom! Nisu hteli da odgovore ni na jedno pitanje osim ako bi ga dečaci postavili na španskom. Anri nikada nije brzo učio, ali španski je i te kako savladao. Morao je. A zbog španskog ga je otac toliko prezirao. Kada se vratio kući, shvatio je da je zaboravio svoj maternji francuski.

Kako su on i Fransoa bili presrećni kada su saznali da najzad idu kući. Kući... nakon četiri godine! Anriju je bilo pet kada je otišao iz Francuske, devet kada se vratio. Mislio je da će život biti divan. Ali veliki zadivljujući čovek, u odeći ukrašenoj draguljima, kog su svi obožavali, zbog kog su se svi smejali i bili srećni kada su pored njega, pogledao je svoje sinove poraženo i rekao im nešto što Anri nije uopšte razumeo, a Fransoa ne sasvim, a onda ih je nazvao uštogljenim španskim donovima. Svi su se nasmejali, a Anri je mrzeo smeh. Nikada se nije smejao, ali na svoju nesreću, želeo je da se i on smeje.

Mladom Fransoi bilo je lakše. Na kraju, on je dofen i ljudi su se trudili da mu udovolje jer će jednog dana biti kralj. Smrknutog mladog Anrija